

Реформа средњег стручног образовања у Републици Србији

Приручник бр. 5

ТЕХНИКЕ ПРАЋЕЊА РАДА НАСТАВНИКА У СТРУЧНОМ ОБРАЗОВАЊУ

Програм реформе средњег стручног образовања – фаза 2

Јун, 2008.

Ова публикација објављена је уз финансијску подршку Европске уније, преко Европске агенције за реконструкцију. Ставови изнети у публикацији су ставови аутора и ни на који начин не представљају и не тумаче званично мишљење Европске агенције за реконструкцију, Европске уније или било које од њених организација.

Садржај

Предговор аутора	5
Увод	4
Објашњење појмова	6
Опште карактеристике праћења и евалуације валуације	6
Унутрашње (интерно) праћење и евалуација	8
- Праћење огледа	9
- Праћење огледа на нивоу школе	10
Спољашње (екстерно) праћење и евалуација	15
- Препоруке за праћење рада наставника	16
- Посматрање часова теоријске наставе	17
- Посматрање часова практичне наставе	18
- Посматрање оцењивања	19
- Повратна информација	20
- Стандарди за рад наставника на часу	22
Примери добре праксе	23
Анекс 1. Упитник А1	24
Анекс 2. Упитник А2	26
Анекс 3. Упитник Б0	28
Анекс 4. Упитник Б1	31
Анекс 5. Упитник Б2	34
Анекс 6. Стандарди / Критеријуми за квалитетан наставни процес	38
Анекс 7. Протокол за праћење реализације огледних наставних програма	42
Анекс 8. Примери добре праксе (13 часова)	46

Увод

Према Опису задатака Програма реформе средњег стручног образовања - фаза 2, сврха овог приручника јесте да се “развију инструменти и технике за праћење и евалуацију квалитета рада наставника током примене нових наставних планова и програма.”

Праћење и евалуација квалитета рада наставника током примене нових наставних планова и програма осмишљени су са циљем да се интерес ученика стави на прво место јер је то од највећег значаја. Основна намера јесте да се ученици, њихове потребе, искуства и постигнућа, ставе у сам центар праћења и напретка. Осим тога, наставни садржаји који се нуде ученицима требало би да одговарају и потребама послодаваца, локалне заједнице и привреде.

Праћење наставних садржаја пружа могућност да се постигне смисленост исхода учења, али и да ученици, послодавци и средње стучне школе имају директну корист.

Систем праћења се у Србији састоји од унутрашњег (интерног) праћења, које спроводе средње стручне школе, и спољашњег (екстерног) праћења, које спроводе Центар за стручно и уметничко образовање и педагошки саветници.

Прави систем праћења који се односи на систем осигурања квалитета још није успостављен у Србији – у овом тренутку постоји Центар за стручно и уметничко образовање који прикупља информације о квалитету нових наставних планова и програма и педагошки саветници који прате рад наставника.

У току Програма реформе средњег стручног образовања - фаза 2, спроведене су сталне педагошке обуке за наставнике средњих стручних школа.

Са друге стране, до априла 2008. године (када се радило на овом приручнику), спроведен је прилично мали број обука за педагошке саветнике, али се планирају нове активности везане за обуку саветника који ће пратити рад наставника.

Детаљна објашњења термина праћење и евалуација

Праћење представља систематско прикупљање и анализу података током примене нових наставних планова и програма. Праћење има за циљ повећање ефикасности и ефективности примене нових наставних планова и програма и заснива се на постављеним циљевима и планираним активностима. Циљ праћење јесте и да се омогући да рад иде у жељеном правцу и да се о одређеним проблемима обавести руководство. Уколико се праћење спроводи на прави начин, представља инструмент од непроцењивог значаја за добро управљање, а уједно пружа користан извор за евалуацију. Праћење пружа могућност систему (школама и министарствима) да утврди да ли су расположиви ресурси довољни, да ли се користе на прави начин и да ли је капацитет наставника прикладан и задовољавајући.

Евалуација представља упоређивање онога шта се заиста постигло са установљеним стандардима. Евалуација се бави оним што је предвиђено реформом, тј. циљевима и намерама реформе, оним што је остварено током реформе и начинима постизања.

Праћење и евалуација усмерени на оно шта се ради и на који начин се ради, са посебним освртом на:

- ефикасност,
- ефективност,
- релевантност,
- постигнућа,
- одрживост.

Опште карактеристике праћења и евалуације

Главна сврха праћења и евалуације јесте да се створи основа за самооцењивање које ће касније довести до напретка. Ефективно самооцењивање пружа могућност да свака средња стручна школа препозна своје јаке и слабе стране, да упореди своја постигнућа са постигнућима осталих средњих стручних школа, да препозна могућности за напредак, да постави циљеве и приоритетне активностима које су потребне да би се све то постигло. Ефективно самооцењивање помаже, такође, да се препознају потребе ученика и осталих интересних група.

Врло је важно да се сврха праћења објасни запосленима, ученицима и осталим људима који користе услуге средњих стручних школа. Када планирају праћење, средње стручне школе требало би да се усредсреде на следећа питања:

- Зашто се ради праћење?
- Којим областима и / или активностима се даје приоритет током праћења?
- Како ће се спроводити праћење?
- Ко ће спроводити праћење?
- Када ће се која фаза процеса праћења спроводити?

Сви учесници у овом процесу требало би да буду свесни своје одговорности унутар самог процеса праћења. Потребно је да буду добро обавештени о сврхама и обиму праћења, о начинима праћења и о временском оквиру за праћење.

Спровођење праћења и евалуације директно доприноси осигуравању квалитета наставе у средњем стручном образовању. Унапређивање квалитета наставе обухвата све технике и активности усмерене на отклањање узрока који доводе до незадовољавајућих резултата на свим важним нивоима – од препознавања потреба до процене да ли се потребама изашло у сусрет или не. Стога би процес унапређивања квалитета требало да обухвати следеће кораке:

- постављање циљева,
- израду и примену система прикупљања, анализирања и извештавања о постигнутим резултатима,
- утврђивање активности које би требало предузети у случају да су постигнути резултати испод нивоа постављених циљева, стандарда,
- примену и праћење промена које за резултат имају унапређивање квалитета.

Процес праћења и стално унапређивање требало би да обухвате:

- евалуацију постигнућа,
- план и циљеве за унапређивање и акционе планове,
- праћење реализације акционих планова и циљева и ревидирање.

Праћење и евалуација подразумевају и унутрашње (интерно) и спољашње (екстерно) праћење и евалуацију.

Интерно праћење и евалуација

Наведени су одломци из “Методологије праћења реализације огледа у школској пракси” чији су аутори Мирјана Бојанић и Татјана Глишић, новембар 2005, Програм реформе средњег стручног образовања – фаза 1. Ови одломци дају неке препоруке о томе како се може организовати интерно праћење.

Да би се путем образовног система створили стручњаци одређеног профила, мора да буде испуњено неколико претпоставки:

- постојање одговарајућег наставног програма,
- припремљеност школа за реализацију наставног програма у погледу просторија и опреме,
- постојање стручно оспособљеног наставног кадра у школи,
- одговарајућа припрема наставника и помоћних наставника за примену новог наставног програма,
- осмишљен концепт завршних испита којима се проверавају стечене стручне компетенције,
- утврђена методологија праћења и вредновања реализације наставног програма на нивоу школе и нивоу Републике.

Тек када се сви предуслови испуне, може да се очекује жељени резултат образовног процеса.

Нови наставни програм никада не доноси само нове наставне садржаје, већ и неке организационе новине, а често и нове наставне методе, укључујући и методе оцењивања. Наставници стручних предмета нису завршили наставничке факултете – они су инжењери, лекари, правници, економисти... Самим тим, потребно је њихово додатно образовање у области педагогије, посебно методике наставе одговарајућег предмета.

Нови наставни садржаји у стручном образовању изискују од наставника познавање нових технологија, друштвено–економских односа и законских норми. Праћење примене наставног програма, поред препознавања проблема, омогућава и одређивање потребних обука за наставнике – како у области педагошких знања и вештина, тако и у матичној струци.

Тек по завршетку образовног процеса за овај образовни профил, могуће је у потпуности сагледати у којој мери нови наставни програм обезбеђује постигнуће предвиђених стручних знања, вештина и ставова, односно стручних компетенција код ученика. Уочени недостаци наставног програма или самог чина реализације, могу да се отклањају “у ходу”, што је и најрационалнија карактеристика огледа.

Праћење огледа

Праћење огледа требало би да се обавља на 3 различита нивоа:

- на нивоу школе,
- на нивоу подручја рада – Заједнице школа,
- на националном (републичком) нивоу – Центар за стручно и уметничко образовање.

На сваком од ових нивоа прати се целина образовног процеса и процењује:

- квалитет огледног наставног програма,
- примена наставних метода,
- потребна обука за наставнике,
- примена наставних средстава и материјала за учење,
- потребна опрема, машине, апарати и уређаји,
- организација наставе,
- ученичко постигнуће.

Методологија праћења приказана у овом документу, такође, представља својеврстан оглед. Процес праћења реализације огледа има за циљ да осмисли модел за праћење и евалуацију наставног плана и програма, школа, самог система праћења и целокупног образовног процеса.

Праћење огледа на школском нивоу

Потпуна слика о квалитету огледног наставног програма ствара се тек приликом примене у школској пракси. Да би процес примене био успешан, потребно је да буде стално праћен како би се могле обавити правовремене измене у свим елементима – наставном плану, временској организацији наставе, наставним садржајима, потребним наставним средствима, наставним методама, усавршавању наставника. Зато се у свакој школи у којој се спроводи оглед формира **школски тим за оглед** (у даљем тексту **школски тим**).

Тим чине:

- директор школе (или особа коју директор именује за то, с тим што директор мора редовно да буде извештаван),
- представник наставника општеобразовних предмета који реализује наставу у огледном одељењу,
- представник наставника општестручних предмета који реализује наставу у огледном одељењу,
- представник наставника стручних предмета који реализује наставу у огледном одељењу,
- стручни сарадник школе (педагог или психолог),
- одељенски старешина огледног одељења – у случају да наставник није члан тима у некој од наведених категорија.

Уколико у школи постоји више огледних образовних профила, у оквиру једног или више подручја рада, школа може да формира јединствени школски тим, али у њему мора да буде заступљен по један представник наставника који реализује наставу стручних предмета у сваком огледном образовном профилу.

Задачи школског тима за оглед:

- усклађивање (координација) рада наставника који остварују наставу у огледном одељењу/одељењима,
- праћење корелације садржаја наставе којима се обезбеђује постизање прописаних исхода знања и вештина (у даљем тексту наставних садржаја) у склопу различитих модула/тема и наставних предмета,
- утврђивање проблема који се јављају током наставе,
- прикупљање упитника за квалитативну анализу програма,
- формирање и ажурирање базе података,
- анализа ученичких постигнућа на крају сваког класификационог периода,
- израда периодичних извештаја за комисију Заједнице и за Центар,
- сарадња са органима локалне самоуправе,
- промоција и информисање родитеља, ученика, социјалних партнера и других заинтересованих за оглед.

Задачи координатора школског тима су:

- усклађивање (координација) рада чланова школског тима и наставника у сваком огледном одељењу,
- организација прикупљања упитника за квалитативну анализу програма,
- ажурирање базе података и вођење предметних досијеа,
- комуникација са координатором тима за развој програма образовног профила (у даљем тексту координатор програма) и Центром, поводом утврђених проблема,
- комуникација са координаторима школских тимова огледних школа у којима се реализују исти огледи,

- достављање периодичних извештаја комисији Заједнице и Центру,
- промоција и извештавању Наставничког већа, Савета родитеља и Школског одбора о огледу,
- сарадња са социјалним партнерима.

По формирању школског тима, на првом састанку, потребно је **поделити улоге и задатке** унутар тима и усвојити оперативни план рада.

Успешна реализација наставног плана и програма могућа је само када је постигнута **координација рада свих наставника** који остварују наставу у једном одељењу. Наставни план и програм подразумевају **корелацију наставних садржаја**, али се то у потпуности постиже тек у наставном процесу. Ако сваки наставник реализује само наставни програм свог предмета, не водећи рачуна о томе како га спроводе остале колеге у истом одељењу, тада наставни процес није организован систем и ученик не стиче систематски повезана знања и вештине, већ потпуно независна знања и вештина.

Наставни садржаји који се обрађују кроз различите наставне предмете међусобно су повезани и обезбеђују развојност знања и стицање одговарајућих вештина и ставова, чиме се постижу прописане стручне компетенције.

У процесу праћења огледних наставних програма проверава се управо усклађеност наставних садржаја и функционалност и повезаност са другим наставним садржајима.

У току сваког наставног процеса, па и огледног, јављају се одређени проблеми: **неразумевање исхода образовања, недовољна методичка знања и вештине наставника, непознавање савремених технологија, неодговарајућа организација наставе...** Решавање неких од проблема изискује помоћ ван школе, али неки могу да буду решити и унутар саме школе. Школски тим има задатак да **утврди (препозна) ове проблеме**.

Стручни сарадник школе је компетентан да пружи помоћ наставницима у области примене методичких знања у огледној настави, у припреми тестова, оцењивању и одређивању обука – семинара неопходних за успешно остваривање наставничких задатака.

Када је реч о проблемима тумачења наставног програма, координатор школског тима обавештава Центар и координатора програма, како би проблем био решен. Школски координатори свих школа у којима се спроводи оглед за исит образовни профил треба да буду у вези, јер се често дешава да оно што је проблем у једној школи у другој није. На овај начин се постиже повезивање школа, успешна је размена искустава и унапређује се настава у свим школама.

Ради успешног праћења реализације огледног програма потребно је отворити досије са сваки наставни предмет. То могу да буду фасцикле (фолдери), без обзира на то да ли се досијеи воде на папир или у електронској форми.

Сваки од наставника дужан је да током школске године попуњава одговарајуће **упитнике за квалитативну анализу програма:**

- на почетку школске године – Б0 (Анекс 3),
- на крају првог полугодишта (20. наставна недеља) – Б1 (Анекс 4)
- на крају другог полугодишта – Б2 (Анекс 5).

Координатор школског тима води рачуна о томе да се ови упитници попуне на време и једну копију спрема у досије, а другу доставља комисији Заједнице/координатору програма.

Предметни досијеи садрже:

- глобални план и оперативне планове рада наставника који реализују наставу овог предмета,
- упитнике Б0, Б1 и Б2,
- све примерке тестова који су реализовани током школске године,
- материјал за учење (ако га наставник сам припрема).

База података о школи у којој се спроводи оглед омогућава праћење реализације наставног програма кроз целокупно школовање. База података обухвата различите елементе:

- личну карту школе – основне податке о школи и школском тиму за оглед, који се ажурирају сваке године,
- податке о наставницима који остварују наставу у огледним одељењима по образовним профилима,
- податке о ученицима сваког огледног одељења по разредима,
- предметне досијее по профилима и разредима.

На крају сваког класификационог периода, на седницама одељенског већа **анализирају се ученичка постигнућа**. Уколико је у школу исте школске године уписано одељење истог образовног профила које остварује наставу по класичном програму, онда могу да се пореде постигнућа ученика ових одељења.

На крају сваког полугодишта школски тим прикупља од одељенских старешина попуњене одговарајуће упитнике А1 односно А2 и доставља их комисији Заједнице / координатору програма (Анекси 1 и 2).

Поред ових упитника, по завршетку сваког класификационог периода, школски тим припрема **периодични извештај** за комисију Заједнице, односно за Центар.

Инструменти за праћење реализације огледног програма у школи:

- база података о школи у којој се спроводи оглед,
- записници (интерног карактера) са састанака школског тима са одељенским већем сваког огледног одељења,
- Б0, Б1 и Б2 упитници за квалитативну анализу,
- А1 и А2 упитници за анализу ученичких постигнућа,
- периодични извештаји за комисију Заједнице.

Спољашње / екстерно праћење и евалуација

Наведени су одломци из “Методологије праћења реализације огледа у школској пракси” чији су аутори Мирјана Бојанић и Татјана Глишић, новембар 2005, Програм реформе средњег стручног образовања – фаза 1. Ови одломци дају неке препоруке о томе како може да буде организовано спољашње (екстерно) праћење.

Према Закону, реализацију огледа на нивоу Републике прате просветни саветник МПС и Центар. Центар именује републичку комисију за праћење. Ова комисија има најмање три члана:

- просветни саветник (надлежан за подручје рада коме припада огледни програм),
- саветник – координатор за стручно образовање у Центру,
- координатор програма за дати огледни програм.

Ако је оглед развијен у оквиру неког пројекта, у саставу комисије може да буде и представник пројекта.

Задаци републичке комисије за праћење:

- обилазак школа у којима се реализује огледни програм,
- саветовање наставника у огледним одељењима,
- израда извештаја са обилазака,
- разматрање периодичних извештаја комисије Заједнице,
- израда периодичних извештаја за министра просвете.

Обилазак школа

Републичка комисија обилази сваку огледну школу најмање једном годишње. Посета се најављује најмање седам дана раније, како би могао да буде организован успешан рад комисије.

Код система осигурања квалитета спољашни (екстерни) евалуатори (особе које спроводе спољашњу/екстерну евалуацију) узимају у обзир све резултате осигурања квалитета који су у складу са свим облицима учења и квалификацијама фокусирајући се на одређење аспекте рада средње стручне школе.

Улога спољашњег/екстерног евалуатора унутар система осигурања квалитета је врло јасно постављена и постаје све јача кроз стручно усавшавање наставног особља и у матичној и у наставничкој професији. Спољашњи/екстерни евалуатори поседују вештине, знање и разумевање који су потребни да би се пратио (надгледао) рад и да би се помогло средњим стручним школама да осигурају и унапреде квалитет свих облика учења и квалификација.

Систем осигурања квалитета омогућава свакој организацији да обезбеди, прати и унапреди квалитет наставе и учења.

У фебруару 2007. године, Министарство просвете издало је нове регулативе за педагошке саветнике. У многим земљама Западне Европе систем педагошких саветника представља део система осигурања квалитета. Систем осигурања квалитета није још у потпуности развијен у Србији, али успостављање система рада педагошких саветника може да се сматра кораком у том правцу.

У члану 9 Правилника о стручно-педагошком надзору наводи се следеће о Праћењу огледа:

Просветни саветник у вршењу надзора прати спровођење огледа и оцењује оствареност циљева и очекиваних исхода, прописаних подзаконским актом којим се уводи оглед.

Резултати праћења огледа достављају се министру, који одлучује о његовој даљој примени.

Резултати огледа се објављују на интернет страни Министарства.

У даљем тексту су наведене препоруке које могу да помогну педагошким саветницима у праћењу рада наставника у средњим стручним школама.

Ученици и искуство које они имају када је учење у питању представљају саму суштину рада средњих стручних школа зато што се и саме школе све време баве достигнућима ученика која делимично зависе и од квалитета рада наставника.

Приступ педагошких саветника ће се приликом посматрања часова разликовати у зависности од околности. Они могу да користе исти образац (протокол) за посматрање свих часова, али пре него што почну са посматрањем часова, Министарство просвете ће морати да утврди критеријуме (попут опште прихваћених стандарда). У Анексу 6 могу да се нађу примери стандарда/критеријума. Карактеристике добрих **часова теоријске наставе** које педагошки саветници могу да узму у разматрање током посматрања часова могу да буду:

- јасни циљеви часа са којима су ученици упознати,
- динамичан и интересантан начин на који наставник води наставни процес и одржава пажњу свих ученика,
- активности које су прикладне за све ученике, без обзира на њихов узраст, способности и културолошки профил (ниво тежине активности, такође, мора да буде прикладан за ученике),
- свест о различитим потреба сваког појединачног ученика,
- ефективно постављање питања ученицима како би се проверило њихово разумевање материје,

- зналачко (умешно) вођење дискусија током којих се охрабрују сви ученици да активно учествују и током којих се цени допринос сваког појединачног ученика,
- јасна објашњења,
- праћење новина у сопственој струци и унапређивање знања,
- добар осећај да се свим ученицима пружи једнака шанса да учествују у раду,
- јасан рукопис на табли и фолијама за пројектор,
- материјали који се деле ученицима током часа морају да буду добро и квалитетно урађени без икаквих грешака, а било би пожељно да садрже и препоручену литературу и изворе,
- тема часа мора да буде у потпуности покривена,
- наставник мора да успостави и одржи дисциплину у одељењу и да ефикасно руководи радом ученика на часу (нпр. мора да води рачуна о томе да се правилно пређе са индивидуалног на групни рад),
- ученици који сарађују са својим вршњацима и осталима,
- задаци који охрабрују ученике да критички размишљају, учвршћују знање, развијају истраживачке способности – вештине и ефикасно користе разне ресурсе, а нарочито рачунаре,
- задаци који јасно осликавају шта је потребно урадити, уз критеријуме по којима ће се вршити оцењивање и роковима за израду задатака,
- прегледани задаци који се ученицима враћају у назначеном року и који указују ученицима како да побољшају свој рад,
- јасан крај лекције са резимеом оног што је научено.

Развијање **практичних вештина** јесте елемент од кључног значаја за програме учења у средњем стручном образовању. Педагошки саветници ће пратити усвајање практичних вештина у најразличитијим окружењима, у радионицама, лабораторијама, кухињама и на правим радним местима.

Педагошки саветници који прате часове практичне наставе ће се, такође, усредсредити и на ефективност наставе. Поред тога, изузетно важне ставке за евалуацију часова практичне наставе обухватају:

- постојање одговарајуће равнотеже између теоријске наставе и подучавања практичних вештина,
- поседовање одговарајућег теоријског знања које је неопходно ученицима да би започели практичан рад,
- безбедност и прикладност окружења за практичну активност и очекивани број ученика који ће присуствовати часу практичне наставе,
- усаглашеност практичних активности на часу са тренутном тржишном или привредном праксом,
- квалитет приказивања/демонстрације практичних вештина,
- да ли ученици имају довољно времена да вежбају и развију своје вештине,
- да ли наставници/тренери посвећују свим ученицима подједнаку пажњу и да ли прате напредак сваког ученика,
- да ли ученици постижу наведене исходе учења.

Редовно и ефективно **оцењивање** помаже ученицима да развију своје потенцијале у потпуности. Оцењивање би требало да обухвати и детаљније утврђивање потреба ученика током процеса учења на часу, али и додатну помоћ ван часа. Оцењивање врло прецизно указује на оне ствари које ученици добро раде, као и на оне ствари које би требало да унапреде.

Ученици би требало да схвате како ће бити оцењивани и како ће се пратити њихов целокупни напредак. Такође би их требало охрабрити да евалуирају своја сопствена постигнућа. Наставници би требало да користе оцењивање да би проценили у којој мери сама обука одговара потребама ученика.

Педагошки саветници морају да евалуирају следеће:

- прикладност оцењивања,
- употребу оцењивања у планирању учења и праћењу напретка ученика.

Током евалуације, педагошки саветници ће узети у обзир следеће елементе:

- до ког степена су облици оцењивања и вођења евиденције прикладни за модул / предмет који се прати,
- до ког степена је оцењивање поштено, тачно и колико се редовно спроводи,
- до које мере се оцењивање користи да би се пратио напредак ученика; да ли је сваки појединачни ученик обавештаван о својим постигнућима и да ли је сваком ученику објашњено шта би требало даље да ради да би имао још боља постигнућа,
- до ког степена се води евиденција о постигнућима усмереним на циљеве учења и квалификације,
- до које мере су оцењивање, верификација и процедуре модерације у складу са националним захтевима,
- до ког степена су сви заинтересоване стране, као што су послодавци или родитељи, јасно и редовно информисане о напретку ученика.

Педагошки саветници ће се фокусирати на ефективност оцењивања и процес сертификације. Оцењивање ученика обухвата евалуацију оцењивања ученика током процеса учења док траје одређени модул / предмет. Оцењивање се користи да би се пратило напредовање ученика према циљевима и исходима и да би се процениле њихове компетенције и вештине на основу постављених стандарда. Педагошки саветници ће вршити евалуацију квалитета оцењивања учења и степена до ког су дошли ученици, послодавци и остали укључени у процес праћења напретка ученика.

Практични савети за праћење рада наставника

Педагошки саветници ће усмерити своју пажњу на посматрање часова, посматрање наставног процеса и праћења начина на који наставник успоставља и одржава дисциплину и рад у разреду. Контролисаће шта се дешава међу ученицима и потрудиће се да стекну увид у материјале на којима ученици раде током часа. Ово ће се радити тако да се ометање наставног процеса сведе на најмању могућу меру. Педагошки саветници неће учествовати у извођењу часова.

Међутим, када се укаже прикладна прилика, педагошки саветници могу да обаве неформални разговор са ученицима и да погледају њихове радове. Посматрани часови ће бити део нормалног програма рада једне средње стручне школе. Педагошки саветници неће очекивати, или захтевати промене тог програма. Када педагошки саветници уђу у учионицу, тражиће од наставника дневник, план часа и пратећи материјал.

Пре почетка часа педагошки саветници могу да поставе наставнику питања о томе колико је група јединствена. На овај начин могу да сазнају нешто више о различитим старосним групама ученика, или различитим програмима, али и о ученицима који имају потешкоће у учењу, или о ученицима са посебним потребама. Саветници ће хватати белешке током часа, а могу да користе и протокол који се налази у Анексу 7. Овај протокол су развили педагошки саветници огледних школа као резултат обуке коју је покренуо Програм реформе средњег стручног образовања - фаза 2. Тај протокол педагошки саветници тренутно користе за огледне профиле, али то никако није коначна верзија зато што се протокол касније може и ревидирати када пракса покаже да за то постоји потреба. После посматрања часа, педагошки саветник ће укратко дати повратне информације наставнику.

Педагошки саветници могу да остану на целом часу или на делу часа. Они ће провести довољно времена на часовима како би могли да донесу валидне и поуздане закључке о стандарду наставе. Наравно, они не би могли да изврше процену за мање од 30 минута. Свака посета школи ће се оцењивати на основу критеријума наведених у протоколу за праћење.

После посматрања часа, наставник ће добити повратне информације у усменој форми и имаће прилику да поразговара о свему ономе што се тиче посматрања часа. Међутим, у неким случајевима је много прикладније дати повратне информације касније, у току дана. Циљ јесте да се наставнику укаже на оно што је било добро, мање добро и на оно што може да се уради много боље (ефикасније).

Педагошки саветници ће препознати јаке и слабе стране. Они неће давати коментаре о сваком аспекту часа, али би њихови закључци могли да буду поткрепљени одређеним примерима. Слабе стране представљају све оно што лоше утиче на постигнућа ученика и биће приписане пре природи наставе (подучавања) него самом наставнику. Педагошки саветници ће понудити добра објашњења и разлоге за донете закључке.

Приликом представљања својих запажања педагошки саветници морају да:

- одаберу добро структурисан, јасан и убедљив начин представљања својих запажања,
- нагласе шта је добро урађено и шта треба поправити,
- поткрепе своја запажања добро одабраним примерима,
- дају прилику за разговор и за објашњавање закључака до којих су дошли,
- дају могућност самој стручној школи да схвати зашто су такви закључци донети,
- омогуће свима који присуствују разговору о часу да дају коментаре,
- дају јасне назнаке о областима које даље треба унапређивати.

Конструктивни дијалог је јако важан за педагошке саветнике и чланове средње стручне школе.

Повратна информација требало би да нагласи да сам чин признања да постоје неке слабе стране у раду не значи да та средња стручна школа нема позитивне стране, већ, напротив, да школа има конструктиван приступ отклањању слабости и унапређивању рада. Није дозвољено да повратна информација буде непријатна за учеснике разговора о часу или да се окривљују појединци. Отвореност је предуслов за развој једне средње стручне школе, а клима узајамног поверења треба да замени стари систем контроле и санкција.

Пре него што почне да даје повратне информације, педагошки саветник мора да буде јасан у вези са оним што жели да каже:

- препоручљиво је да се почне са позитивним странама (зато што оне охрабрују),
- повратна информација мора бити јасно одређена,
- повратна информација мора да се односи на постигнуће које може да се унапреди,
- педагошки саветник треба да понуди и алтернативу (предлоге о томе како напредак може да се постигне).

Уколико током посете школи резултат праћења рада наставника буде процењен као забрињавајући, потребно је да педагошки саветник уговори нову посету током које ће се усредсредити на унапређивање слабих страна које је требало поправити.

Стандарди за квалитетан наставни рад

Сврха стандарда за квалитетан наставни рад јесте да:

- обезбеди договорени низ критеријума за квалитетан наставни рад,
- помогне средњим стручним школама у активностима као што су процена и одабир новог наставног кадра и одређивање потребних обука за наставнике.

Пошто већина наставника у средњим стручним школама у Србији нема педагошка знања, предложени / препоручени педагошки стандарди деле се у 3 нивоа:

- 1) стандарди по којима школски педагог треба да усмерава и прати рад новог запосленог наставника (приправника),
- 2) стандарди за наставнике који имају око 2 године радног искуства у настави,
- 3) стандарди за искусне наставнике.

Предложени / препоручени стандарди могу да се нађу у Анексу 6.

Примери добре праксе

Када се говори о праћењу рада наставника, врло је важно напоменути да је Програм реформе средњег стручног образовања – фаза 2. спровео изузетно велики број обука за наставнике у огледним школама. Обука наставника из Стручне педагогије највише се односила на:

- планирање и избор одговарајућих наставних јединица у оквиру стручних предмета,
- утврђивање кључних компетенција у стручном образовању и учењу које је засновано на развоју компетенција,
- стицање искуства у *микронастави* у средњем стручном образовању,
- утврђивање критеријума за посматрање извођења наставних јединица,
- израду форми за извештавање о микронастави и пробним наставним ситуацијама,
- усвајање методе «рефлексивног учења» у средњем стручном образовању¹,
- размишљање о радним и пословним процесима који се односе на стручно образовање.

Кључни део обуке наставника, коју је спровео Програм реформе средњег стручног образовања -фаза 2, представљале су и радионице тзв. микронаставе, током којих су наставници пред својим колегама изводили само део часа, а не час у целини. Циљ је био да наставници испробају нове наставне методе у безбедном окружењу, не са ученицима, већ само са колегама и под надзором тренера за обуку наставника. Метод који је коришћен током ових радионица микронаставе назван је “кооперативно наставничко саветовање”. Након што би наставник извео свој час, добио би повратну информацију од тренера за обуку наставника. Посматрачи су затим разговарали о наставним методама које би могли даље да користе. Пробне наставне ситуације дале су основу наставницима из средњих стручних школа да испробају нове наставне методе – искуство које ће касније моћи да примене у раду са ученицима.

Након обука, тренери су посетили 22 огледне школе како би посматрали како наставници у средњим стручним школама заправо раде са ученицима. У Анексу 8. налази се збирка пробних наставних ситуација под називом „Примери добре праксе“.

¹ *Рефлексивно учење (Активна настава)* одговара немачком термину “*Handlungsorientierung*” и заправо значи структурирање наставног процеса у стручном образовању који је релевантан за наставнике, свеобухватан, подразумева заједнички групни рад на планирању и изради стратегија које обухватају активности и коначну евалуацију резултата. Тренутно предавање у стручном образовању се може описати као обучавање ученика да вози седећи све време на сувозачевом месту. Насупрот томе рефлексивно учење подразумева да ће ученик седећи на месту возача учити и заиста научити да вози. Термин рефлексивног учења први пут је употребљен у «Сименсу» у Немачкој, раних деведесетих.

**РЕЗУЛТАТИ ОГЛЕДНОГ ОДЕЉЕЊА ПОСТИГНУТИ НА КРАЈУ
I ПОЛУГОДИШТА ШК. 2007/08. ГОДИНЕ**

Огледни образовни профил:			
Назив школе		Седиште:	
Језик на којем се изводи настава:			
Разред / одељење:	/	Број наставника, чланова одељенског већа:	

I ОПШТИ ПОДАЦИ О ОГЛЕДНОМ ОДЕЉЕЊУ ЗА ШК. 2007/08. ГОДИНУ

1. Уписано ученика на почетку шк. Год, укупно	м	ж	укупно
Исписано ученика у току I полугодишта			
Уписано ученика у току I полугодишта			
Укупан број ученика на крају I полугодишта			
Грађанско васпитање (број обухваћених ученика)			
Верска настава (број обухваћених ученика)			
*			
*			
*			

*) уписати називе осталих изборних предмета

2. Успех и владање ученика на крају основне школе / претходног разреда		
Општи успех ученика (укључујући и владање)	Одличан	
	Врло добар	
	Добар	
	Довољан	
Владање ученика	Примерно	
	Врло добро	
	Добро	
	Довољно	
	Незадовољавајуће	
Средња оцена одељења (укључујући и владање)		

3. Број поноваца у одељењу	
-----------------------------------	--

II ЗБИРНИ РЕЗУЛТАТИ ОГЛЕДНОГ ОДЕЉЕЊА ПОСТИГНУТИ НА КРАЈУ I ПОЛУГОДИШТА

1. Укупан број изостанака по ученику на крају I полугодишта		
Укупан број оправданих изостанака по ученику		
Укупан број неоправданих изостанака по ученику		
2. Успех и владање ученика на крају I полугодишта		
Општи успех ученика (укључујући и владање)	Одличан	
	Врло добар	
	Добар	
	Довољан	
	Са 1 слабом оценом	
	Са 2 слабе оцене	
	Са више слабих оцена	
	Неоцењени	
Владање ученика	Примерно	
	Врло добро	
	Добро	
	Довољно	
	Незадовољавајуће	
Средња оцена одељења (укључујући и владање)		

III УСПЕХ УЧЕНИКА ПО ПРЕДМЕТИМА ПОСТИГНУТ НА КРАЈУ I ПОЛУГОДИШТА

1. Успех ученика по предметима * Унесите називе свих наставних предмета овог разреда	5	4	3	2	1	Н	ср.оц.
1а. Српски језик и књижевност							
1б. Српски језик као нематерњи језик							
2. _____ језик и књижевност							
3. Страни језик (збирно за све стране језике)							
4. Физичко васпитање							
5. Математика							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							
13.							
14.							
15.							
16.							
17.							
18.							
19.							
20.							
21.							

Одељенски старешина :	_____
------------------------------	-------

РЕЗУЛТАТИ ОГЛЕДНОГ ОДЕЉЕЊА ПОСТИГНУТИ НА КРАЈУ ШКОЛСКЕ 2007/08. ГОДИНЕ

Огледни образовни профил:			
Назив школе		Седиште:	
Језик на којем се изводи настава:			
Разред / одељење:	/	Број наставника, чланова одељенског већа:	

IV ОПШТИ ПОДАЦИ О ОГЛЕДНОМ ОДЕЉЕЊУ ЗА ШК. 2007/08. ГОДИНУ

1. Уписано ученика на почетку шк. Год, укупно	м	ж	укупно
2. Исписано ученика у току II полугодишта			
3. Уписано ученика у току II полугодишта			
4. Укупан број ученика на крају II полугодишта			
Грађанско васпитање (број обухваћених ученика)			
Верска настава (број обухваћених ученика)			
*			
*			
*			

*) уписати називе осталих изборних предмета

V ЗБИРНИ РЕЗУЛТАТИ ОГЛЕДНОГ ОДЕЉЕЊА ПОСТИГНУТИ НА КРАЈУ ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ

1. Укупан број изостанака по ученику на крају II полугодишта		
Укупан број оправданих изостанака по ученику		
Укупан број неоправданих изостанака по ученику		
2. Успех и владање ученика на крају школске године		
Општи успех ученика (укључујући и владање)	Одличан	
	Врло добар	
	Добар	
	Довољан	
	Упућених на поправни испит	
	Понављало разред	
Владање ученика	Примерно	
	Врло добро	
	Добро	
	Довољно	
	Незадовољавајуће	
Средња оцена одељења (укључујући и владање)		

III УСПЕХ УЧЕНИКА ПО ПРЕДМЕТИМА ПОСТИГНУТ НА КРАЈУ ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ

1. Успех ученика по предметима * Унесите називе свих наставних предмета овог одељења	бр. ученика упућен на поправни испит							ср. оц.
		5	4	3	2	1	Н	
1а. Српски језик и књижевност								
1б. Српски језик као нематерњи језик								
22. _____ језик и књижевност								
23. Страни језик (збирно за све стране језике)								
24. Физичко васпитање								
25. Математика								
26.								
27.								
28.								
29.								
30.								
31.								
32.								
33.								
34.								
35.								
36.								
37.								
38.								
39.								
40.								
41.								

Одељенски старешина :

УВОДНИ УПИТНИК ЗА АНАЛИЗУ ПЛАНА И ПРОГРАМА ОГЛЕДА

Огледни образовни профил:				
Разред:				
Предмет:				
У овој години учења предмет је:	обавезан општеобразовни ☐	обавезан општестручни ☐	обавезан стручни ☐	изборни ☐
Предметни наставник:				
Назив школе:				
Седиште:				

1. Реализујете наставу у овом огледном профилу:

- а) први пут ове године,
- б) другу школску годину,
- в) трећу школску годину,
- г) четврту школску годину.

2. Молимо Вас да наведете конкретне послове и задатке које на радном месту обавља особа која је образовање стекла у оквиру овог образовног профила:

3. Да ли сте се упознали са *циљевима и очекиваним исходима стручног образовања* за дати образовни профил утврђеним у оквиру Наставног плана и програма огледног профила?

- а) да
- б) не

4. Да ли прописани циљеви и очекивани исходи стручног образовања одговарају потребним компетенцијама које за то занимање препознаје тржиште рада?

- а) да
- б) не

5. За припрему наставе Вашег предмета користили сте:

- а) само програм Вашег предмета,
- б) програме Вашег и сродних предмета,
- в) програм у целини (за цео образовни профил).

6. У припреми за реализацију наставе у оквиру овог образовног профила користили сте Наставни план и програм:

- а) достављен школи од стране Центра за стручно и уметничко образовање (у електронској форми),
- б) објављен у "Просветном гласнику", бр.____,
- в) добијен на неки други начин

7. На основу праћења реализације огледних програма², извршена је њихова ревизија. Ревидирани планови и програми школама достављени су искључиво електронским путем, јер је процес објављивања у Просветном гласнику у току. Уколико је у програму вашег предмета дошло до промена, да ли сте упознати са тим?
а) да
б) не
8. Да ли за реализацију огледног програма имате помоћ и подршку Школског тима за оглед³?
а) да
б) не
в) делимично
9. Наведите особу у школи којој се обраћате за помоћ при реализацији наставе у огледном профилу:

име и презиме

функција

10. Које су додатне обуке Вама неопходне за реализацију наставе у овом огледном профилу?

11. Молимо Вас да наведете своја очекивања од Центра за стручно и уметничко образовање?

² Пословни администратор, аутоелектричар, електротехничар за електронику на возилима, монтер суве градње, техничар за обликовање графичких производа, техничар за графичку припрему, оператер машинске обраде, здравствени неговатељ, масер, медицинска сестра – техничар, стоматолошка сестра – техничар, лабораторијски техничар, козметички техничар, фармацеутски техничар, физиотерапеутски техничар, пољопривредни техничар, ветеринарски техничар, прехранбени техничар, месар, пекар, прерађивач млека, руковалац – механичар пољопривредне технике

³ Према *Методологији праћења реализације огледа у школској пракси* ревидираној за потребе примене у школској 2005/06, Школска комисија за праћење добила је нови назив који сада гласи Школски тим за оглед

УПИТНИК ЗА КВАЛИТАТИВНУ АНАЛИЗУ ПРОГРАМА НА КРАЈУ I ПОЛУГОДИШТА

Молимо Вас да на основу искуства у планирању и реализацији наставног плана и програма Вашег предмета током I полугодишта, испуните овај упитник и на тај начин дате свој допринос унапређивању програма и процеса реализације. Упитник се односи само на **реализоване** модуле и теме у оквиру Вашег предмета у току I полугодишта.

Назив школе:				
Седиште:				
Образовни профил:				
Разред:				
Предмет:				
У овој години учења предмет је:	обавезан општеобразовни ☐	обавезан општестручни ☐	обавезан стручни ☐	изборни ☐
Предметни наставник:				

Реализовани модули и теме:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
- ...

Молимо Вас да на следећи сет питања одговарате **појединачно** за сваки реализовани модул, **тако што ћете у поља ДА, ДЕЛИМИЧНО и НЕ уписати редни број модула (из горње листе).**

Пример (прво питање): ако су, по Вашем мишљењу и према искуству у реализацији, циљеви модула 1, 3 и 6 јасно и прецизно утврђени, у поље ДА упишите 1,3,6; уколико су модули 2 и 4 делимично, упишите у поље ДЕЛИМИЧНО 2,4; ако циљ модула 5 није јасно и прецизно утврђен, у поље НЕ упишите 5.

	ДА	ДЕЛИМИЧНО	НЕ
ЦИЉЕВИ МОДУЛА/ТЕМА			
Да ли су јасно и прецизно утврђени?			
Коментар: ⁴			
ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ МОДУЛА/ТЕМА			
Да ли су јасно и прецизно утврђени?			
Да ли су мерљиви (омогућавају проверљивост остварености утврђених постигнућа)?			
Да ли су усклађени са узрастом и развојним карактеристикама ученика?			
Да ли су реални, имајући у виду расположиве ресурсе у школи и локалној средини?			
Да ли воде до потребних стручних компетенција које за то занимање препознаје тржиште рада?			

⁴ У поља *Коментар* можете да упишете образложења за дате одговоре.

Коментар:			
	ДА	ДЕЛИМИЧНО	НЕ
РЕАЛИЗАЦИЈА МОДУЛА/ТЕМА			
Да ли је трајање реализованих модула/тема у Вашем предмету примерено остваривању очекиваних исхода?			
Да ли модулarna структура Вашег предмета омогућава корелацију са другим предметима и модулима?			
Да ли реализовани модули у Вашем предмету омогућавају флексибилност у избору садржаја и метода рада како би се достигли одговарајући исходи?			
Коментар:			
ПРЕПОРУЧЕНИ НАЧИНИ ОЦЕЊИВАЊА			
Да ли су предложени начини најпогоднији за вредновање ученичких активности у постизању очекиваних исхода?			
Да ли препоручени начини помажу наставнику да изабере одговарајућу методу или технику оцењивања за конкретну ситуацију учења?			
Коментар:			

	ДА (наведите назив и врсту материјала)	НЕ
Да ли за своје ученике припремате посебне материјале за учење?		
Да ли сматрате да Вам је за реализацију наставе у огледу потребна додатна обука?		
Молимо Вас да наведете своје коментаре о ономе што није обухваћено овим упитником, а користило би у ревизији наставног плана и програма и унапређивању реализације наставе у огледу. Добродошли су сви конкретни, предлози и решења.		

УПИТНИК ЗА КВАЛИТАТИВНУ АНАЛИЗУ ПРОГРАМА НА КРАЈУ II ПОЛУГОДИШТА

Молимо Вас да пажљиво прочитате питања овог упитника и одговорите на њих на основу свог педагошког искуства. Упитник се односи само на **реализоване** модуле и теме Вашег предмета у току **другог** полугодишта.

Ваши одговори биће веома важни за будуће вредновање огледа.

Назив школе:	
Седиште:	
Образовни профил:	
Разред:	
Предмет:	
Предметни наставник/ци (ако деле предмет)	

Реализовани модули и теме у току II полугодишта:

Р.Бр. Назив модула

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

...

Називи модула који нису реализовани:

Образложење:

_____	_____
-------	-------

Молимо Вас да на следећи сет питања одговарате појединачно за сваки реализовани модул, **тако што ћете у поља ДА, ДЕЛИМИЧНО и НЕ уписати редни број модула** (из горње листе). Пример (прво питање): ако су, по Вашем мишљењу и према искуству у реализацији, циљеви модула 1, 3 и 6 јасно и прецизно утврђени, у поље ДА упишите 1, 3 и 6; уколико су модули 2 и 4 делимично, упишите у поље ДЕЛИМИЧНО 2, 4 ; ако циљ модула 5 није јасно и прецизно утврђен, у поље НЕ упишите 5.

1. ЦИЉЕВИ МОДУЛА/ТЕМА	ДА	ДЕЛИМИЧНО	НЕ
1.1. Да ли су јасно и прецизно утврђени?			
Ако су одговори <i>делимично</i> и <i>не</i> , молимо да прокоментаришете.			
2. ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ МОДУЛА/ТЕМА	ДА	ДЕЛИМИЧНО	НЕ
2.1. Да ли су јасно и прецизно утврђени?			
2.2. Да ли су мерљиви (омогућавају проверљивост остварености утврђених постигнућа)?			
2.3. Да ли су усклађени са узрастом и развојним карактеристикама ученика?			
2.4. Да ли су реални, имајући у виду расположиве ресурсе у школи и локалној средини?			
2.5. Да ли воде до потребних стручних компетенција које за то занимање препознаје тржиште рада?			
Ако су одговори <i>делимично</i> и <i>не</i> , молимо да прокоментаришете.			

3. РЕАЛИЗАЦИЈА МОДУЛА/ТЕМА	ДА	ДЕЛИМИЧНО	НЕ
3.1. Да ли је трајање реализованих модула/тема у Вашем предмету примерено остваривању очекиваних исхода?			
3.2. Да ли модулarna структура Вашег предмета омогућава корелацију са другим предметима и модулима?			
3.3. Да ли модули у Вашем предмету омогућавају флексибилност у избору садржаја и метода рада, како би се достигли одговарајући исходи?			
Ако су одговори <i>делимично</i> и <i>не</i> , молимо да прокоментаришете.			
4. ПРЕПОРУЧЕНИ НАЧИНИ ОЦЕЊИВАЊА	ДА	ДЕЛИМИЧНО	НЕ
4.1. Да ли су предложени начини одговарајући за вредновање ученичких активности?			
4.2. Да ли препоручени начини помажу наставнику да изабере одговарајућу методу или технику оцењивања за конкретну ситуацију учења?			
Ако су одговори <i>делимично</i> и <i>не</i> , молимо да прокоментаришете.			

5. РЕАЛИЗАЦИЈА НАСТАВЕ	ДА	НЕ
Да ли за своје ученике припремате посебне материјале за учење?	назив и врста материјала:	
Ако сматрате да Вам је за реализацију наставе у огледу потребна додатна обука, молимо Вас да конкретно наведете неопходну .	врста обуке:	
Којом оценом бисте вредновали овај програм на скали од 1 до 5		
1	2	3
		4
		5
Ако бисте могли да бирате, одлучили бисте се за рад у: а) огледу, б) класичној настави.		
Да ли бисте прихватили понуду да учествујете у тиму за ревизију програма? а) да б) не		
Молимо Вас да наведете своје коментаре о ономе што није обухваћено овим упитником, а користило би у ревизији наставног плана и програма и унапређивању реализације наставе у огледу (овде можете да наведете предмет-модул за који имате припремљен предлог ревизије).		

Анекс 6 Стандарди / критеријуми за квалитетан рад наставника

Димензија	Наставници почетници - приправници	Наставници	Наставници са искуством
	<p>Наставници почетници – раде по упутствима других (нпр. педагога). Они следе савете и препоруке који им помажу у развоју тражених компетенција.</p>	<p>Наставници већ раде у настави најмање две године. Наставници су компетентни да обављају своје свакодневне дужности које се тичу наставног процеса и да прихвате одговорности које га прате.</p>	<p>Наставници са искуством су прави стручњаци у свом послу и што се тиче саме наставе и што се тиче рада и дисциплине у разреду. Методе које користе у настави су јако добро развијене, а они примењују и најразличитије напредне стратегије за мотивисање ученика које је усмерено на сам процес учења. Онда где је могуће, пружају подршку и помоћ колегама.</p>
<p>Професионално – стручно знање</p>	<p>проширују своје знање пратећи савете и упутства о:</p> <ul style="list-style-type: none"> • практичној примени наставног плана и програма, учењу и оцењивању, • актуелностима и иницијативама у образовању. 	<p>су компетентни да у оквиру релевантог наставног плана и програма</p> <ul style="list-style-type: none"> • покажу/демонстрирају своје знање о процесу учења и оцењивању. 	<p>показују изузетан ниво теоријског и практичног знања где је то прикладно и то за:</p> <ul style="list-style-type: none"> • наставне планове и програме који су релевантни за предмет(е) који предају, • учење и оцењивање и њихово унапређивање, • актуелности и иницијативе у образовању.
<p>Стручно усавршавање</p>	<p>добијају стручну подршку и бивају охрабрени да успешно:</p> <ul style="list-style-type: none"> • учествују на доступним професионалним обукама за усавршавање које одговарају индивидуалним потребама и приоритетима школе. 	<p>показују посвећеност сопственом процесу учења да</p> <ul style="list-style-type: none"> • учествују појединачно или у сарадњи са другима у активностима које се тичу стручног усавршавања. 	<p>показују висок ниво посвећености:</p> <ul style="list-style-type: none"> • даљем развоју сопственог знања и вештина, • охрабривању и помагању колега у стручном усавршавању.

<p>Технике у настави</p>	<p>уз професионалну помоћ других они развијају ефективне стратегије у погледу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • планирања програма и начина оцењивања, • наставних техника, • развоја и правилне употребе наставних материјала, • употребе тренутно доступних технологија, • евалуације и разматрања наставних техника и стратегија. 	<p>планирају и користе наставне програме, стратегије, наставне активности и оцењивање и:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показују прилагодљивост/флексибилност при употреби изузетно великог броја ефективних наставних техника, • користе прикладне технологије и ресурсе, • евалуирају и разматрају наставне технике и стратегије ради даљег унапређивања. 	<p>показују стручност и префињене стратегије које се односе на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • израду и примену наставних програма и материјала, наставних активности и модела оцењивања, • врло ефективне наставне технике, • евалуацију процену и разматрање сопствене праксе у настави и настави других са позитивним исходима.
<p>Рад и дисциплина ученика у разреду</p>	<p>схватају и развијају стратегије, унутар граница доступних извора, како би:</p> <ul style="list-style-type: none"> • успоставили и одржали рад и дисциплину у разреду, • препознали појединачне потребе ученика у процесу учења, • развили позитивну и здраву физичку и емоционалну климу, • препознали разноликост. 	<p>ефикасно успостављају и одржавају рад и дисциплину ученика у разреду:</p> <ul style="list-style-type: none"> • остварују конструктивне односе са ученицима, • одговарају на појединачне потребе ученика, • развијају и одржавају позитивну и здраву физичку и емоционалну климу, • стварају климу која охрабрује поштовање и разумевање, • одржавају сврсисходну радну атмосферу. 	<p>показују стручност и префињене стратегије које се односе на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развој и одржавање климе која унапређују процес учења тако што препознаје и брине се о потребама великог броја ученика, • ефикасно спроводи рад и дисциплину ученика у разреду.

<p>Мотивација ученика</p>	<p>уз професионалну помоћ других они показују/демонстрирају стални напредак у развоју компетенција у погледу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • постављања очекивања која промовишу учење, • ефективних техника за мотивацију ученика. 	<p>развијају позитивну мотивацију ученика у процесу учења</p> <ul style="list-style-type: none"> • постављају очекивања која промовишу вредности и учење. 	<p>показују висок ниво ефективности када су у питању:</p> <ul style="list-style-type: none"> • охрабривање позитивног ангажовања ученика у учењу на свим нивоима у школи, • усвајање и примена различитих обичаја који се тичу достигнућа у учењу.
<p>Ефективна комуникација</p>	<p>показују/демонстрирају, уз подршку својих колега, све већу способност да успешно:</p> <ul style="list-style-type: none"> • комуницирају са ученицима и њиховим породицама, • дају извештаје о напретку ученика, • деле информације са својим колегама. 	<p>комуницирају јасно и ефикасно:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дају ученицима одговарајуће повратне информације, • комуницирају ефективно са породицама ученика, • деле информације са колегама. 	<p>демонстрирају одређене вештине и успех у :</p> <ul style="list-style-type: none"> • ефективној комуникацији са ученицима, • извештавању самих ученика и њихових породица о постигнућима, • међусобној комуникацији са осталим колегама.
<p>Подршка и сарадња са колегама</p>	<p>добивају стручну подршку и бивају охрабрени да успешно:</p> <ul style="list-style-type: none"> • граде професионалне однос, • дају свој допринос кад год је то могуће активностима стручног усавршавања. 	<p>одржавају ефективан радни однос са колегама:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пружају подршку и помоћ колегама у унапређивању наставног процеса и процеса учења. 	<p>показују/демонстрирају висок ниво посвећености:</p> <ul style="list-style-type: none"> • охрабривању и усвајању ефективног радног односа са другим колегама, • пружају подршку и помоћ колегама када се за то укаже прилика.
<p>Допринос другим активностима у школи</p>	<p>показују спремност да буду укључени у активности које дају позитиван допринос животу школе.</p>	<p>дају позитиван допринос животу школе и заједници.</p>	<p>доприносе ефикасном функционисању целокупног рада школе, укључујући и однос школе према родитељима и широј заједници.</p>

Протокол за праћење реализације огледних наставних програма

	Показатељ	ДА / НЕ	Начин праћења					Коментар
			Увиду педагошку документацију и евиденцију	Разговор са наставницима	Посета часу	Анketирање / разговор са ученицима	Друго (наведите)	
Планирање и припрема наставе	Планирање							
	Наставници реализују план и програм огледа							
	Наставници израђују планове рада за постизање исхода							
	Планови рада за постизање исхода обухватају све исходе предмета/модула							
	Наставници реализују наставу према израђеном плану за постизање исхода							
	Предвиђено је време постизања исхода							
	Активности учења су усклађене са прописаним исходима							
	Планиране наставне методе усмерене су на активирање ученика и постизање исхода							
	Предвиђена употреба наставних средстава и материјала усмерена је на постизање исхода							
	Предвиђени су провера остварености исхода и оцењивање							
Припрема								
Наставници огледа израђују писану припрему часа према плану за постизање исхода								

Протокол за праћење реализације огледних наставних програма

Наставни материјали, наставна средства и опрема	Показатељ	ДА / НЕ	Начин праћења					Коментар
			Увид у педагошку документацију и евиденцију	Разговор са наставницима	Посета часу	Анketирање / разговор са ученицима	Друго (наведите)	
Наставни материјали								
	Наставник користи наставне материјале у настави							
	Садржај материјала је одговарајући и усмерен на постизање исхода							
	Обим наставног материјала је примерен планираној структури часа							
	Наставни материјали садрже јасна упутства за ученике и наставнике							
Наставна средства и опрема								
	Протокол о употреби наставних средстава и опреме се користи							
	Употреба наставних средстава и опреме усмерена је на постизање исхода							

Протокол за праћење реализације огледних наставних програма

	Показатељ	ДА / НЕ	Начин праћења					Коментар
			у виду педагошку документацију и евиденцију	Разговор са наставницима	Посета часу	Анketирање / разговор са ученицима	Друго (наведите)	
Оцењивање	Наставник примењује водич за оцењивање (који садржи све доле наведене елементе)							
	Постоји план оцењивања предмета /модула / исхода (може бити дат у оквиру Плана за постизање исхода)							
	Тестови знања су развијени и примењују се							
	Листа за проверу вештина / други начини провере вештина су развијени и примењују се							
	Листа провере усвојености кључних компетенција / ставова развијена и примењује се							
	Примењују се различите методе и технике провере усвојености исхода (План за постизање исхода у модулу/предмету, водич за оцењивање, квизови знања, студије случаја, листе за проверу вештина, план оцењивања)							

Квалитативна анализа процеса оцењивања						
Наставници примењују Блумову таксономију у формулисању питања за проверу знања и вештина(јасан је циљ ШТА питање оцењује – знање, схватање, примену, или више нивое)						
Питања у тесту провере знања су јасна и недвосмислена						
Развијени критеријуми оцењивања за резултате теста знања (кључ теста приложен)						
Развијени критеријуми оцењивања у тесту вештина или листи за проверу вештина (наведени су критеријуми)						

Анекс 8

Основне информације

21 огледна школа посећена је током маја и јуна 2007. године и у свакој су одржане по две тзв. пробне наставне ситуације, а после тога детаљно се дискутовало о виђеним часовима.

Предавања су била одржана у одабраним разредима у огледним стручним школама, а инструктори из друге фазе Програма реформе стручног образовања у оквиру КАРДС-а (CARDS), унутрашњи/интерни и спољашњи/екстерни носиоци промена и група наставника из те школе присуствовали су огледним часовима у својству посматрача и записивали су и износили коментаре. Ова активност је обављена и уз подршку локалних стручњака и, у ситуацијама када је то било могуће, стручњака за посебне стручне области.

Током праћења часова, бавили смо се методом пробне наставне ситуације. Пробне наставне ситуације су наставни експерименти где наставници показују докле је стигао развој улоге наставника у новим наставним профилима. Биле су изведене у школама и група наставника припремила је план пре почетка семинара, а затим је изведена наставна ситуација пред наставником инструктором, представником Програма, члановима актива стручних група предмета и осталим колегама из те школе. Пробне наставне ситуације сматрају се приликом за учење и организоване су тако да се учи у окружењу групе стручних наставника.

Пробне наставне ситуације су експерименти наставника у њиховим школама у присуству наставника инструктора и наставника школе. Можда су неки наставници већ упознати са микронаставом, где се такође примењују наставни експерименти у присуству наставника, али у пробним наставним ситуацијама наставни експерименти изводе се у реалном простору и окружењу и са ученицима. Пробне наставне ситуације користе се током целокупне обуке наставника коју спроводи Програм реформе средњег стручног образовања - фаза 2.

Пробне наставне ситуације организују се према одређеним правилима. Пре предавања, наставник добије задатак од инструктора да одржи час одређеном разреду у некој стручној школи. Ово предавање припрема наставник, сам или са групом наставника, а пре самог предавања предаје писмени план припреме часа за пробну наставну ситуацију свим учесницима обуке.

Наставницима је речено како треба да посматрају час и наглашено им је да о овом експерименту касније треба да разговарају. То, такође, помаже да се наставници припреме за разматрање процеса предавања када буду припремали сопствена пробна предавања, сами или у мањим групама. Различита средства за праћење плана часа биће им дата пре почетка пробне наставне ситуације.

Када се правилно изведе, ово пробно предавање даје повратну реакцију од непроцењиве вредности наставницима, који овим путем могу да унапреде своје знање и спознају у ком правцу треба да се усавшавају као стручни инструктори. Искуство показује да су наставници у почетку несигурни и узбуђени, али уз понављања и у разноликим условима, пробно предавање губи карактеристике испита. Наставници постају опуштенији и почињу да схватају ова предавања као могућност да нешто науче. Ово је често добра могућност за учење и надамо се да ће се, такође, појавити у Србији, јер се истински учи управо у ситуацијама где постоји саветник после пробног предавања.

До овог тренутка, наставници обично сами планирају и држе предавања и треба да буду спремни на то да ће им повратну информацију дати колеге. Повратна информација јавља се у разним облицима и околностима. Овде је јако важно да сами наставници дођу у ситуацију да схвате шта треба променити и побољшати у следећем пробним наставним ситуацијама.

Ако се наставници заиста добро сналазе у овим ситуацијама обуке, могу се јавити њихова сопствена запажања и могу на пример да постану свесни чињенице да се ученици били неактивни у почетку због преобимног плана који је наставник саставио, уместо да и њих укључим у процес планирања. Свесни смо да је метод пробних наставних ситуација нов у обуци наставника у Србији и покушаћемо да их полако и стално у њих укључујемо.

Ниво извођења сва 43 виђена часа је углавном веома задовољавајући, док су неки часови били изванредни. Они часови за које смо сматрали да су били изузетни представљени су појединачно на по једној страни и описани су у више детаља. Тако смо дошли до броја 13 и опис тих часова почиње на 3. страни овог извештаја.

13 најбољих часова је документовано и за процену и опис коришћене су следеће категорије:

- планирање часа,
- реализација часа (садржај),
- реализација часа (методи и комуникација),
- активности наставника и иновативни потенцијал.

Ове категорије су детаљније описане у Форми за праћење огледног часа, која је подељена наставницима пре почетка часа и коришћена је као основа за дискусију током обука наставника и током процеса каскадног преношења обука у школама. Форма о којој је реч може да се нађе на шеснаестој страни ове студије. Овај образац је попуњен и садржи кратак преглед свих сесија примењене стручне педагогије.

Ова студија случаја требало би да се користи као брошура у којој се налазе најбољи примери одржаних часова у стручним школама у оквиру Програма реформе средњег стручног образовања и то сваки пут када заинтересоване стране у процесу обуке наставника у стручним школама мисле да је то потребно. Такође, може да послужи и као водич за оне који желе да читају о часовима који су успешно реализовани и који су се у пракси показали као веома добри.

Пробна наставна ситуација **број 1** коју изводи Биљана Кваић

Датум: 23. мај 2007.

Школа: Средња школа «Светозар Милетић», Нови Сад

Предмет: Немачки језик

Наслов лекције: “Der menschliche Körper” (Људско тело)

1. Планирање лекције

План извођења часа је припремљен и подељен свим наставницима (њих 15) који су присуствовали часу. Фокус часа био је примена и употреба немачког језика (који је у овој школи други страни језик) у датом контексту. Наставник је планирао да се током предавања дотакне свих компетенција која се тичу наставе језика: читања, писања, слушања и конверзације. Што се облика рада тиче, предвиђени су: индивидуални рад, групни рад и рад са целим одељењем. Имајући у виду да је час одржан у угоститељско-туристичкој школи веома је позитивно то што се наставник потрудио да у предавању скрене пажњу на неке стручне изразе, што је увело интердисциплинарност на овај час.

2. Реализација часа (садржај)

Све фазе часа биле су лако препознатљиве (јасно одређене), а од ученика се тражило да сами испланирају учење, да га спроведу и да сами дају оцену о процесу учења током часа од 45 минута. Све време се говорио немачки језик. Час је био усмерен ка стварном животу и стављен у контекст проблема које можемо да имамо са одређеним деловима тела (као што су глава, руке, ноге, груди...), уз објашњења у симулираној ситуацији - у докторској ординацији.

3. Реализација часа (методе и комуникација)

Час је у потпуности изведен на немачком језику. Кад год би ученици поставили питање, наставник је одговорао на немачком, дајући примере, дефиниције и сликовит приказ значења појединих речи у немачком језику. Комуницирало се на релацији наставник - ученици, али је делимично била заступљена и комуникација на релацији ученик – ученик. Наставник је припремио много материјала (слике, фотографије, приказ људског тела и на табли и на радним листовима) и користио их у складу са узрастом ученика и на високом дидактичком нивоу. Упркос великом броју учесника који су присуствовали пробној наставној ситуацији, наставник је успео да оствари планирано.

4. Наставне активности и иновативни потенцијал

Нагласак је на овом часу био на усмеравању ученика, а наставник је показао велику стручност на пољу методологије. Такође, може да се каже да је наставник компетентан и на пољу стварања добре атмосфере за учење, јер је показивао поштовање, разумевање и давао подршку ученицима кад год је то било потребно. Иновативни потенцијал на овом часу била је пантомима на крају часа, а ученици су морали да примене своје знање немачког језика у стварној животној ситуацији. Било је лепо видети наставника који је допустио својим ученицима да слободно причају на немачком у овој ситуацији, а при том није претерано исправљао граматичке грешке и грешке у изговору.

Пробна наставна ситуација број 2 коју изводи Светлана Ђурђевић

Датум: 25. мај 2007.

Школа: Средња техничка ПТТ школа, Београд

Предмет: Енглески језик

Наслов лекције : "A Juvenile Delinquent goes to Court" (Суђење малолетном делинквенту)

1. Планирање лекције

Много времена је потрошена на планирање овог часа. Час је планиран за ученике 3. разреда који уче енглески језик. На овом часу ученици су морали да се припреме за играње улога на суду, а да пре тога нису знали које ће улоге играти, нпр. улогу пороте, судије, тужиоца, новинара (у суду и ван њега) или малолетног делинквента. Час је припремљен систематичним радом на речнику и потпомогнут радом на граматички – тачније радом на пасивним конструкцијама које су обрађиване на часовима енглеског језика који су претходили игрању улога.

2. Реализација часа (садржај)

На овом часу биле су заступљене све четири језичке компетенције: читање, писање, конверзација и слушање, с тим што је нагласак стављен на последње три. Поред припреме задате ситуације у судници, ученици су морали да вежбају пасивне конструкције на претходно припремљеним примерима, од којих су неки били приказани на флип-чарту и праћени речником који се користи у судници, тако да су ученици могли да их користе док су давали изјаве у оквиру својих улога пороте, новинара, тужиоца или браниоца. Ниво познавања енглеског језика техничара телекомуникација у 3. разреду невероватно је висок.

3. Реализација часа (методе и комуникација)

На почетку часа сваки ученик је морао да изабере картицу са улогом, а затим су ученици морали да се припреме за појединачне улоге. Било им је дозвољено да користе уџбенике и речник. Своје улоге припремали су у групама тако да је свако у разреду од 28 ученика имао своју улогу у завршној сцени у судници. Порота је у својој пресуди користила два флип-чарта са различитим казнама за малолетног делинквента, а на крају је црвеном бојом обележено оно што је пороти изгледало као најлогичније решење. Све време се говорио енглески језик, и у завршној дискусији и у групном раду који је претходио.

4. Наставне активности и иновативни потенцијал

Наставник је показао да може да буде прави помагач (сетите се онога о чему смо говорили на нашим семинарима – да од наставника желимо да из улоге предавача лагано уђу у улогу водитеља (помоћника) или тренера) и на овом часу ученици су водили наставну ситуацију, а наставник је помагао само када је било потребно водити рачуна о времену предвиђеном за активности и када је требало усмеравати дискусију о крајњим закључцима. Ово је био час који су у потпуности водили ученици: они су планирали учење, учили и оценили сопствено учење.

Пробна наставна ситуација број 3 коју изводи Небојша Радековић

Датум: 28. мај 2007.

Школа: Електротехничка школа «Никола Тесла», Ниш

Предмет: Историја

Наслов лекције: Први српски устанак

1. Планирање лекције

Овај час је планиран као час обнављања, а ученицима је речено да се припреме да представе четири различите стране: српску, турску, аустријску и руску. Час се бавио Првим српским устанком (који су Срби водили против Турака). Након подсећања на различите догађаје између 1804. и 1812. године, наставник је на табли представио припремљен материјал. Извођење часа је планирано у стилу истраживачког новинарства, где су сви ученици морали да одговарају на питања у оквиру својих улога и да допринесу различитим политичким позицијама које су у то време имали Срби, Турци, Аустријанци и Руси.

2. Реализација часа (садржај)

Овај час обнављања се фокусирао на разлоге за Први српски устанак и бавио се питањем значаја овог устанка за Србе. Истраживањем је наставник заједно са ученицима дошао до следећих одговора тј. узрока који су довели до Првог српског устанка: ослобађање, слобода и успостављање пореског система. Учење историје је била права забава на овом часу, а наставник је добро припремио свој час.

3. Реализација часа (методе и комуникација)

Учешће ученика је на овом часу историје, кроз методу играња улога и методу вођене дискусије, било веома велико. Час је био праћен пауер поинт (Power point) презентацијом. Ученици су седели у четири различита угла учионице - Срби и Турци су седели једни наспрам других, а наставник је имао улогу посредника и преговарача, док су Аустријанци и Руси седели у друга два угла учионице.

4. Наставне активности и иновативни потенцијал

Овај час се одликовао одличним односом између ученика и наставника, а ученици су уживали у свакој секунди часа. Током ових 45 минута наставник је представљао изванредан историјски извор и тиме је оживео ову тему током часа.

Пробна наставна ситуација број 4 коју изводи Славиша Милошевић

Датум: 30.мај 2007.

Школа: Трговинско-угоститељска школа, Лесковац

Предмет: Куварство

Наслов лекције: Припремање пуњених палачинки

1. Планирање лекције

Славиша Милошевић је у планирању часа био веома систематичан, вођен намером да се омогући ученицима да сами истраже сопствене начине учења и да научено запамте тако што ће да ураде креативан домаћи задатак.

2. Реализација часа (садржај)

Да и на часовима из области услуживања и куварства може да се примењује активна настава, доказао је овај час, на супрот другом часу из услуживања који је виђен у Лесковцу. Све донете дидактичке одлуке биле су јасне и имале су за циљ да се припреми садржај одговарајући за ученике 1. разреда угоститељских образовних профила. Урађен је добар посао. Било је јако забавно за посматраче, а још забавније за ученике који су учили (и савлађавали) део по део градива.

3. Реализација часа (методе и комуникација)

Уз помоћ Пауер поинт (Power point) презентације наставник је поставио сцену за тему часа: припрема пуњених палачинки. Наставник је написао назив лекције на флип-чарту. Онда је применио метод олује идеја да би упоредио оно што ученици мисле да је потребно за припрему пуњених палачинки и оно што је заиста потребно. Затим је уследио групни рад (у оквирном трајању од 10 минута) са различитим задацима: припрема, пуњење, роловање и поховање. Након овога су ученици представили резултате групног рада, а онда је наставник замолио једног ученика да прикаже цео процес припреме пуњених палачинки. Домаћи задатак је био да ученици, у понуђеној литератури коју имају код куће, нађу и једни другима посредством СМС-а пошаљу интересантне рецепте за палачинке пуњене шунком, што ће бити тема следећег часа.

4. Наставне активности и иновативни потенцијал

Током часа створена је дивна атмосфера за учење, а наставник је охрабривао ученике дајући им подршку. Иновативни потенцијал се видео у чињеници да су се обрађивала четири различита задатка која су касније обједињена да би се видело како се праве пуњене палачинке и да би тај рецепт сви могли да понесу кући.

Пробна наставна ситуација број 5 коју изводи Јасмина Лилић

Датум: 31. мај 2007.

Школа: Техничка школа, Зајечар

Предмет: Математика

Наслов лекције: Употреба тригонометрије у свакодневном животу

1. Планирање лекције

Наставник је испланирао час математике на веома вешт начин у погледу садржаја и у погледу метода и комуникације. Основна идеја којом се наставник руководио током планирања часа била је употреба тригонометрије са циљем да ученици могу да увиде њену важност у свакодневном животу. У складу са тим циљем, наставник је припремио велики број различитих задатака и вежбања за различите групе, што је дало велику могућност да ученици током часа јасно покажу различите нивое знања.

2. Реализација часа (садржај)

Час је започет Пауер поинт (Power point) презентацијом кроз коју су обновљене основне тригонометријске функције синус, косинус, тангенс и котангенс. Затим су дата 4 примера примене тригонометрије у свакодневном животу који су се односили на примену у изградњи мостова, у електротехници и физици. Ови примери су били занимљиви ученицима, а вежбе су биле подељене по категоријама и кретале су се од лакших ка тежим, што је помогло наставнику да увиди разлике у знању ученика.

3. Реализација часа (методе и комуникација)

Велики део овог часа потрошен је на организацију, групни рад и разговор о различитим задацима за различите групе, што је довело до тога да се увиди разлика у знању ученика. Свака група имала је своју контролну групу која је имала исти задатак и дошла је до истих резултата.

4. Наставне активности и иновативни потенцијал

Наставник је на веома леп начин радио са ученицима: био је технички захтеван, али је и охрабривао ученике, помагао им током групног рада, када год је то било потребно, и давао додатна упутства оним групама које су имале извесне потешкоће. Наставник је позвао и последњу групу, која је имала другачији задатак од осталих и која није дошла до тачног решења да пред таблом представи своје резултате и уз помоћ наставника и ова група дошла је до тачног решења.

Иновативни потенцијал овог часа био је у повезивању тригонометрије са применом у свакодневном животу, што је било поткрепљено великим бројем примера. Постојала је и шанса да се ова тема повеже са другим предметима у школи.

Пробна наставна ситуација број 6 коју изводи Биљана Девић

Датум: 6. јун 2007.

Школа: Прехрамбено-шумарска и хемијска школа, Сремска Митровица

Предмет: Српски језик

Наслов лекције: Важност хуманизма и ренесансе

1. Планирање лекције

Биљана Девић је веома вешто испланирала час у оквиру теме која је била прилично сложена и не тако очигледна. Било је веома јасно да је наставник донео неке важне одлуке о томе како да “умота” хуманизам у ренесансу и да од тога направи интересантан час од 45 минута, који смо посматрали заједно са још 15 колега из ове школе. Ово је било могуће само зато што је наставник морао да донесе бројне дидактичке одлуке о томе како да представи ову тему ученицима 1. разреда и зато што је веома пажљиво изабрао наставне методе и примере за ову тему.

2. Реализација часа (садржај)

Хуманизам као основа ренесансног периода – била је основна порука ове лекције и била је написана на табли у првих пет минута часа, након што је наставник заједно са ученицима дошао до закључка о важности хуманизма у ренесансном периоду. Она је заједно са својим ученицима навела различите разлоге за појаву ренесансног периода и ставила их у историјску перспективу онога шта је било пре и после ренесансе. Све ово је било праћено главним аспектима живота у ренесансном периоду, насупрот животу у средњем веку.

3. Реализација часа (методе и комуникација)

Наставница је припремила јако добар час из српског језика и књижевности на један веома интересантан и живописан начин. Она је направила простор за индивидуално и групно учење са различитим задацима, увела кратке прегледе фаза учења, дала довољно простора да се градиво које се обрађује доведе у везу са информацијама које су дате на почетку часа, повезала резултате рада различитих група на један веома структурисан начин и за крај часа је испланирала да се провери успешност наученог (у виду квиза који су сами ученици оцењивали). Све ове активности ушле су у један час од 45 минута.

4. Наставне активности и иновативни потенцијал

Веома лепо поступање са ученицима било је саставни део овог часа: схваћени су озбиљно, својим хумором наставница је допринела да атмосфера за учење буде опуштена, подстицала је индивидуално и групно учење и потрудила се да провера наученог буде део часа.

Иновативни потенцијал овог часа је засигурно био и веома пажљиво припремљен материјал, дидактичке одлуке о томе који садржај везан за хуманизам и ренесансу треба обрађивати на часу, а који треба изоставити и идеја да се уради квиз.

Пробна наставна ситуација број 7 коју изводе Милица Васић и Золтан Алац

Датум: 7. јун 2007.

Школа: Техничка школа, Суботица

Предмети: Програмирање и Енглески језик

Наслов лекције: Бинарно претраживање

1. Планирање лекције

Извођење овог интердисциплинарног часа су испланирали наставник програмирања и наставник енглеског језика. Час је планиран за ученике 1. разреда и треба да представља увод у програмирање, које се као школски предмет, уводи на почетку другог разреда. Главни задатак ученика у првом делу овог часа био је да дођу до алгорита за бинарно претраживање, а у другом делу требало је да репродукују на енглеском језику све што су научили у првом делу часа.

2. Реализација часа (садржај)

Час је почео питањем: “Како је могуће пронаћи неки број између 1 и 100 кроз најмањи могући број покушаја, ако одговор на свако постављено питање може да буде само *већи број* или *мањи број*?” Након што је игра два пута поновљена, наставник је поставио питање у вези са тактиком за ову игру, при том се осврћући на ефекте учења и на систематизовано учење кроз употребу алгорита. Након заједничке систематизације са ученицима, наставник је написао алгоритам на табли, а онда је час преузео наставник енглеског језика тако што је урадио цело вежбање на страном језику и дао ученицима задатак да пронађу правила која се тичу математичког изазова проналажења алгорита за решавање проблема. Садржина *бинарног претраживања* представљена је у малим дидактичким деловима (целинама) тако да су ученици могли све ово да понесу кући записано, и на матерњем и на страном језику.

3. Реализација часа (методе и комуникација)

Код овог часа уочене су различите фазе: у првом делу часа нагласак је био на решавању математичког задатка кроз питања, а у другом делу часа нагласак је био на групном раду - где се у основи решавао исти задатак, али је требало уочити незнатну разлику и поднети извештај о томе током дискусије, и на домаћем задатку из енглеског језика у оквиру којег је требало пронаћи синонине за неке од речи из текста који је подељен ученицима. Овом активношћу је уједно и заокружен час. Комуникација је ишла у правцу наставници – ученици, ученици – ученици и, наравно, између два наставника који су радили у тиму.

4. Наставне активности и иновативни потенцијал

Оба наставника су се трудила да одрже пажњу ученика. Они су охрабривали своје ученике и водили рачуна о томе да ученици увек буду на правом путу. На часу енглеског језика нпр. од ученика се тражило да говоре на енглеском језику, а не да причају са својим друговима из клупе на српском, а грешке су тренутно биле исправљене. Интересантно је било видети ученике којима је речено да користе картице на којима су са једне стране биле речи на српском, а са друге стране речи на енглеском, тако да су они могли да се баве речником на систематичан начин и код куће.

Пробна наставна ситуација број 8 коју изводи Љиљана Крнасиски - Беловљев

Датум: 8. јун 2007.

Школа: Политехничка школа, Суботица

Предмет: Физика

Наслов лекције : Извођење формуле за слободан пад

1. Планирање лекције

Наставник је припремио детаљан приказ часа. Главни циљ је био да ученици изведу формулу за слободан пад. Пре почетка часа физике подељен је приказ планираног часа свим наставницима који су га посматрали. Током планирања, одређени су делови часа за индивидуални рад, рад у паровима, групни рад и за дискусију. Све ово је требало обрадити на часу од 45 минута. Наставник је, такође, припремио и много различитих материјала који се могу користити у експериментима у физици.

2. Реализација часа (садржај)

Овде се могла видети веома добра реализација научног садржаја унутар савршено испланираног контекста. Задатак ученика био је да изведу формулу за слободан пад. Кроз индуктивни начин учења, путем експеримената и хипотеза, ученици су дошли, потпуно самостално, до формуле за слободан пад. Чак и пре самог почетка часа, пажњу и ученика и наставника привукла је табла прекривена празним листовима хартије.

Час је почео кратким обнављањем познатог материјала са претходних часова. Ова информација била је важна за наставак рада. У другој фази наставник је поделио ученике у групе и дао им различите задатке. Они су морали да изводе експеримент, праве белешке, одговарају на питања и долазе до формула. Потом су ученици представили своје одговоре и своје формуле. У трећој фази наставник је путем вежбања желео да провери колико су ученици разумели. На табли се налазила мапа ума која је садржала све важне ставке везане за слободан пад.

3. Реализација часа (методе и комуникација)

Употребом различитих метода, наставник физике помогао је ученицима да постигну свој главни циљ: да изведу формулу за слободан пад. Наставник је припремио и поделио приказе задатака сваком ученику и објаснио шта треба да се ради. Групни рад је планиран тако да су ученици имали довољно времена да схвате задатке, да их ураде и да оцене сопствени процес учења. За експеримент је наставник припремио материјале различите величине, облика и тежине (као што су лоптасте и равне површине) и дао је довољно простора за велики број различитих хипотеза.

4. Наставне активности и иновативни потенцијал

Веома искусно наставник је водио своје ученике, дајући им само упутства, никада решења. Интервенисао је код наставног процеса само када су ученици то тражили. Ово је био један од најбољих примера који је виђен на часовима активне наставе, код које ученици напредују у свом учењу а да тога нису ни свесни и долазе до нових нивоа компетенција кроз сопствена искуства. Сви смо желели да снимимо овај час физике и да охрабримо и остале наставнике природних наука у Србији да раде на овај начин.

Пробна наставна ситуација број 9 коју изводи Адам Ивановић

Датум: 12. јун 2007.

Школа: Машинска школа «Панчево»

Предмет: Статика

Наслов лекције: Препознавање отпора лежајева на мостовима

1. Планирање лекције

Наставник је испланирао да ученици самостално уче како би дошли до основних принципа статике код изградње моста па је понудио мноштво наставног материјала од Пауер поинт (Power point) презентација до макета мостова.

Наставник је припремио технички добар час, а било је очигледно да је много времена посветио питањима. На који начин моји ученици најбоље уче? Да ли су икад пре имали додира са овом темом? Како могу да побољшам њихову пажњу на часу и како могу да је одржим употребом различитих метода и наставних материјала? Која је важност ове теме у будућности у њиховим животима?

2. Реализација часа (садржај)

Наставник је објаснио различите моделе и замолио ученике да запишу употребу ових модела у своје свеске за цртање из статике. На почетку часа наставник је користио јако добру Пауер поинт (Power point) презентацију да би одредио проблем и да би затим кренуо на групни рад, у коме је требало да ученици дођу до хипотеза за проналажење решења и да све ово провере кроз рад на макети моста. Добро осмишљен домаћи задатак је заокружио час.

3. Реализација часа (методе и комуникација)

Наставник је водио ученике кроз час користећи велики број метода почев од Пауер поинт (Power point) презентације, која је дала подршку излагању наставника, преко групног рада и рада у паровима, до методе олује идеја на флип-чарту. Комуницирало се углавном на релацији наставник-ученици, али је током групног рада било комуникације у смеру ученик-ученик, а оно што је било најневероватније јесте чињеница да је наставник, кроз свој индуктивни метод рада, побудио радозналост и интересовање ученика који су са великим одушевљењем постављали питања везана за ову тему. Ученици су били ти који су постављали питања на часу о стварима које су желели да знају и које им нису биле познате, а не наставник, који би постављао питања на која већ зна одговоре.

4. Наставне активности и иновативни потенцијал

Наставник је водио ученике кроз технички веома интересантан час на коме је било много смеха и разумевања. У овом случају наставник је «разбио» на мање делове технички јако сложenu тему тако да су ученици заиста могли да схвате основе отпора лежајева на мостовима. Оно што нас је као посматраче заиста импресионирао, није била само чињеница да је наставник користио дрвене делове моста, већ и чињеница да је омогућио ученицима да развију своје хипотезе и да их провере током процеса учења.

Пробна наставна ситуација број **10** коју изводи Ивана Атић

Датум: 14. јун 2007.

Школа: Техничка школа, Ужице

Предмет: Електроника

Наслов лекције : Идентификовање бројила

1. Планирање лекције

Овај час је планиран за групу од 24 ученика техничара електронике у 3. разреду. Главни циљ је био да концепт бројила постане очигледнији и да ученици могу да их схвате кроз ову лекцију. План је био да се ово уради кроз практичне вежбе и моделе који су коришћени на овом часу.

2. Реализација часа (садржај)

Наставник је почео час осврћући се на бројање у свакодневном животу и на бројила која постоје код семафора, у дигиталној електроници, електричним системима и осцилоскопима и демонстрирао принципе рада бројача тако што су ученици држали руке и пружали одговор на притисак који је на њих извршен. Током ове лекције, наставник се концентрисао на тачност садржаја, што је било нарочито видљиво током презентације једне од група која је имала грешку. Међутим, било је запањујуће да је ниво вештина повезаних са овим стручним предметом код ученика 3. разреда био толико низак.

3. Реализација часа (методе и комуникација)

Наставник је користио наставни метод постављања питања, групни рад који је био исти за све групе, а онда је трансформисао групну презентацију у такмичење група где је група са најбољом презентацијом добила чоколаду као награду. Флип-чарт је коришћен као средство да би се показала функционалност бројила у електричним колима, а домаћи задатак је задат на крају.

4. Наставне активности и иновативни потенцијал

Наставник је створио позитивну атмосферу за учење на часу. Он је показао бројила која постоје у окружењу. Можда је постојала шанса да се достигне већи ниво вештина у раду са неисправним елементима, или да се ради на поправљању или решавању неког задатка у оквиру часа.

Пробна наставна ситуација број 11 коју изводи Наталија Зиброва-Ђураковић

Датум: 18. јун 2007.

Школа: Угоститељско-туристичка школа, Врњачка Бања

Предмет: Услуживање

Наслов лекције : Пружање угоститељских услуга на рецепцији хотела

1. Планирање лекције

Овај час је планиран за 2. разред туристичких техничара, за 15 ученика, а централно питање било је како се пружају угоститељске услуге на рецепцији хотела. Наставник је испланирао да повеже техничке аспекте услуга које се пружају на рецепцији са различитим методама, као што су играње улога, групни рад и крајњи преглед на флип-чарту који даје резиме свега до чега се дошло током часа од 45 минута, плус ученичка евалуација процеса учења кроз употребу дијаграма за процену.

2. Реализација часа (садржај)

Различите угоститељске услуге које се пружају на рецепцији хотела демонстриране су кроз 10 различитих ситуација. На овај начин наставник је омогућио ученицима да раде на својим стварним компетенцијама – повезујући своје вештине са стварним животом и ситуацијама на радном месту – што је заиста било интердисциплинарно (кроз употребу различитих језика и тимских вештина). Наставник се трудио да на овај начин дође до систематског приказа концепта пружања угоститељских услуга на рецепцији.

3. Реализација часа (методе и комуникација)

Највећи део часа био је посвећен припреми, извођењу и евалуацији играња улога ученика приликом пружања угоститељских услуга на рецепцији, као што су долазак страних гостију, решавање проблема везаних за тоалет и тушеве који не раде, за госта из Француске који тражи своју кутију за ношење ужине, позивање конобара да донесе рачун и плаћање рачуна кредитном картицом, чековима, готовином, и на крају рад са мајсторима. Овај део је био нарочито жив и забаван, а ученици су научили много кроз самосталан рад и посматрање других. Ове ситуације у којима су се играле улоге праћене су добрим резимеом који је дао наставник – наставник је дао саму суштину угоститељских услуга које се пружају на рецепцији хотела. Овај начин учења омогућио је ученицима да се на веома практичан начин информишу о вештинама потребним за рад на рецепцији хотела.

4. Наставне активности и иновативни потенцијал

Наставник је јако добро водио ученике кроз час од 45 минута, делом као предавач, а делом као модератор. Уводни и завршни део часа припао је наставнику, а у централном делу играле су се улоге. Било је запањујуће како је наставник био и аналитичан и креативан у исто време када је на флип-чарту саставио резиме часа у облику цвета, који је послужио као метафора за све аспекте угоститељских услуга на рецепцији. Током часа наставник је стварао добру атмосферу за учење. Најкреативнији потенцијал се огледа у томе што је наставник омогућио ученицима да планирају, ураде и процене 10 различитих ситуација пружања услуга на рецепцији.

Пробна наставна ситуација број 12 коју изводи Владислав Митић

Датум: 21. јун 2007.

Школа: Техничка школа за обраду дрвета, унутрашњу декорацију и пејзажну архитектуру, Београд

Предмет: Теоријска обрада дрвета

Наслов лекције : Прецизност при изради основних равних површина

1. Планирање лекције

Наставник је планирао овај час у оквиру новог пилот програма за столаре у 2. разреду. Он је имао прилично малу групу од 13 ученика. Процес планирања часа био је усмерен на питање проналажења грешака у изради основних равних површина, а затим и на решавање ових проблема.

2. Реализација часа (садржај)

Ово је био један од ретких часова, из групе часова које смо видели, који се заиста фокусирао на тражење грешака, решавање проблема и проналажење начина да се примене различите стратегије које би довеле до тога да се избегну грешке овог типа. Наставник се фокусирао и на исправност садржаја и на вођење ученика кроз процес учења јер су ученици радили са правим деловима који су били покварени. Уз помоћ наставника, ученици су, као будући столари, морали да планирају, изведу и оцене свој процес учења.

3. Реализација часа (методе и комуникација)

Наставник је почео час презентацијом и дао је ученицима задатак да унутар своје групе пронађу грешке у слајдовима које је приказивао. Затим су групе презентовале своје резултате током дискусије, а наставник их је бележио на флип-чарту. Када је флип-чарт попуњен, наставник је почео да систематизује резултате и да их упоређује са оним што је речено у презентацији. У другом делу часа наставник је поделио дрвене делове на којима се радило са намером да се добије висока прецизност израде основних равних површина. Свака површина имала је грешку и није била урађена по стандарду, а ученици су морали да пронађу проблеме на основу великог броја критеријума до којих су, заједно са наставником, дошли на интерактиван начин. Затим је то забележено на табли, као упутство за будући рад.

4. Наставне активности и иновативни потенцијал

Током часа је било много простора за учење путем истраживања. Наставник је водио процес учења и био је и ауторитет код теоријског дела обраде дрвета и модератор у процесу учења. Иновативни потенцијал је свакако био и у проналажењу грешака у предметима од дрвета и у раду са неисправним деловима. Овде бих желео да напоменем да је, као по неком правилу, или чак аутоматски, овај начин предавања довео до стотине питања која су ученици постављали наставнику и то је омогућило да ученици узму улогу „возача“ у процесу учења, што се у потпуности разликује од традиционалне наставе.

Пробна наставна ситуација број **13** коју изводи Драгиша Јефтић

Датум: 21. јун 2007.

Школа: Техничка школа за обраду дрвета, унутрашњу декорацију и пејзажну архитектуру, Београд

Предмет: Географија

Наслов лекције: Реке у Србији

1. Планирање лекције

Овај час је прави приказ примене активне наставе код техничара пејзажне архитектуре. Наставник је испланирао час географије са много детаља и са циљем да се стекне потпуна слика о рекама у Србији. Наставник је, такође, желео да допре до чула ученика и посматрача - тачније до њихових ушију и очију. Он је на веома интересантан начин усмерио пажњу и на уста ученика и посматрача.

2. Реализација часа (садржај)

Онолико колико је очигледно да је садржај лекције "Реке у Србији" несумњиво део наставног плана за техничаре пејзажне архитектуре, толико је очигледно и да се наставник трудио да покаже невероватно велики број одличних начина на које може да се предаје овај предмет. Наставник је донео јасну дидактичку одлуку о томе како да заинтересује ученике за ову тему.

3. Реализација часа (методе и комуникација)

Готово је немогуће да један час активне наставе од 45 минута обухвати већи број метода од оних које је обухватио овај час! Наставник је користио видео клипове и песме о рекама у Србији, организовао је групни рад са различитим задацима, дискусију о повратним информацијама, користио је фолије за графоскоп, шешир који је ишао од једног ученика до другог, а служио је да се у њега ставе папирићи са кратким коментарима о групним задацима. За овај час су родитељи ученика припремили специјалитете из оних делова Србије кроз које поменуте реке протичу. Наставник је користио географске карте Србије као и карте области (регија) кроз које ове реке протичу. На крају часа се свака група појединачно представила, што је уједно био и креативан начин да се формира општа слика о речним токовима у Србији.

4. Наставне активности и иновативни потенцијал

Као што је већ описано, иновативни потенцијал овог часа је, као и потенцијал самог наставника, био толико очигледан да можемо да се запитамо да ли је ово оно што заиста треба да радимо свакодневно током часова. Верујем да би одговор могао да буде да све зависи од тога шта желимо да урадимо са овим пробним наставним ситуацијама у активној настави и са сопственим начином на који држимо часове. Уверен сам да сви ми желимо да покажемо својим колегама колико добро држимо часове, а верујем и да је дивна идеја да се направи портфолио изузетних часова, који можемо да користимо кад год то пожелимо.

Анекс 1: Општи преглед (резиме) искустава са радионица под називом “Примењена стручна педагогија ” у огледним школама

За праћење часа коришћен је представљени формулар који је подељен наставницима у огледним школама, а који смо користили и ми зарад бележења својих коментара о пробним наставним ситуацијама које се односе на примењену стручну педагогију.

Пробна наставна ситуација коју изводи...

Тим за обуку наставника, унутрашњи/ интерни и спољашњи/екстерни носиоци промена и наставници из огледних школа у Србији; у мају и јуну 2007. године

Датум:

Школа:

Предмет:

Наслов лекције:

1. Планирање лекције

Ситуација у учионици

Дидактичке одлуке

Избор садржаја

- редукција градива,
- постављање приоритета.

Циљеви

- интердисциплинарност,
- заснованост на компетенцијама,
- оријентисаност ка стварном животу и запошљавању,
- образовање.

Планирање процеса

Остваривање независности ученика

Артикулација часа

Облици рада

Наставна средства и материјали

Контрола успешности учења

Иновативни потенцијал

Закључци о планирању и дидактичким компетенцијама:

Чини се да је планирање било јача страна свих часова. Дидактичке одлуке су у већини случајева донете на исправан начин, иако би додатна редукција дидактичког материјала била јако корисна. Инсистирање на тачности (наставног) садржаја један је од врло важних циљева у средњим стручним школама у Србији, а постављање приоритета јесте свакако добра страна планирања часова. Међутим, када говоримо о циљевима, често компетенције не представљају њихов део, јер је усмереност ка знању најчешћи циљ коме треба тежити, а у најбољем случају се тежи само планирању различитих нивоа вештина. Међутим, праве, кључне компетенције у европском смислу проналажења грешака, решавања проблема и поправке неисправних елемената још нису обухваћене циљевима.

Интердисциплинарни рад на планирању часова који је оријентисан ка стварном животу и запошљавању и даље је изузетак, а не правило. Често је независност ученика код планирања процеса учења сужена због претераног вођства наставника или предавача. Међутим, контрола успешности учења је нешто што је било предвиђено у готово свим лекцијама (часовима). На неким часовима је било много иновативног потенцијала, нпр. код извођења формуле за слободан пад, кроз експеримент који су сами ученици радили, или код повезивања тригонометрије са изградњом мостова, или код пружања угоститељских услуга на рецепцији хотела, кроз играње улога и употребу три различита језика, или код часа географије о рекама у Србији где је наставник заједно са ученицима и њиховим родитељима припремио кулинарске специјалитете из крајева кроз које протичу одређене реке у Србији.

2. Реализација часа (садржај)

Препознатљиве фазе

Независно планирање ученика

Постављање и именовање циљева

Самостални рад ученика

- одговарајући ниво за ученике,
- одговарајући садржај,
- постављање приоритета,
- оријентисаност ка стварном животу и запошљавању.

Самостално оцењивање ученика

Контрола успешности ученика

Закључак о реализацији компетенција (садржај):

У већини случајева план часа у писаној форми добијен је на почетку часа тако да су фазе планирања и реализације биле јасно видљиве. Независно планирање ученика је виђено код 10 од приближно 40 часова које сам видео. Самостално оцењивање ученика је виђено на великом броју часова. Штета је што није било више примера независног планирања, спровођења активности и евалуације од стране ученика у смислу праве активне наставе. Ипак, оно што је још важније јесте да ученици увиде значај сопственог учења у животу, што ће им помоћи да боље схвате ситуације на послу и у свом будућем радном окружењу. Контрола успешности ученика могла се видети у више од 80% часова, на различите начине: кроз квизове, тестове вишеструког избора, тестове које су сами ученици састављали, питања која је постављао наставник...

Лепо би било видети да сви ови наставници у будућности стреме ка вишим нивоима остваривања циљева, а не само ка различитим нивоима знања и вештина.

3. Реализација часа (методе и комуникација)

Организација наставе
(обука, предавање, пројекат)
Друштвене активности на часу
(рад по групама, индивидуални, рад у пару)
Дидактичке функције
(вежбање, пренос знања, примена, контрола...)

Наставни поступци

Компетенције повезане са комуникацијом

- структура комуникације,
- јасноћа и стил,
- модулација,
- расподела комуникације између ученика и наставника,
- коришћење наставних средстава и материјала,
- учешће ученика и начини активирања ученика.

Закључак о реализацији компетенције (методе и комуникација):

Готово сваки час који је виђен био је добро припремљен и садржао је много детаља. Виђен је велики број различитих начина држања часова: од класичних предавања (на сву срећу, не на великом броју часова) до наставних ситуација и малих пројеката којима су руководили сами ученици. Код готово свих часова видели смо групни рад у различитим ситуацијама који је често био комбинован са индивидуалним радом и радом у паровима. Дидактичке функције лекција су много варирале, вежбања су се смењивала код преношења знања и вештина у малим пројектима. Што се тиче групног рада, увек смо много разговарали о томе како треба организовати групни рад, како га треба спроводити и како треба радити са различитим групама, нарочито када се задаци разликују за сваку групу (када свака група има другачији задатак). Употреба техничких средстава била је јако добро и веома креативна. Често смо имали прилику да видимо изврсне Пауер поинт (Power point) презентације које су комбиноване са систематским радом на табли, или са употребом флип-чарта, или осталих средстава.

Најчешћи вид комуникације је и даље између наставника (који поставља питања) и ученика (који покушавају да одговоре).

Чини се да су ученици у средњим стручним школама у Србији показали своју креативност, интуицију и снажљивост у решавању проблема и проналажењу нових решења на оним часовима на којима су наставници мало "попустили узде" и умањили своју улогу у наставном процесу.

Индуктивно учење, наспрот дедуктивном, била је једна од тема о којој смо много разговарали. Нпр. појам телекомуникација могуће је представити ученицима на два различита начина: дедуктивним путем, тј. директним давањем дефиниције и задатака, или индуктивним путем када дајемо ученицима могућност да сами дођу до закључка шта су то телекомуникације, или слободан пад у физици, или Први српски устанак, или у чему се огледа важност хуманизма и ренесансе, али им истовремено дајемо довољно простора и времена да открију сопствене технике учења и да након тога структурирају сопствено учење.

4. Активности наставника и иновативни потенцијал

Начин опхођења/активности
(сигурност, смиреност...)

Промовисање

- самооријентисаности,
- методичке компетентности,
- компетенције учења,
- друштвене компетенције,
- моралност,
- компетенције које се односе на комуникацију.

Активности предузете уколико дође до дезорганизације

Образовне компетенције

Однос према ученицима

- поштовање,
- разумевање,
- емотивност.

Закључак о активностима наставника : педагошке и друштвене компетенције

Ово је засигурно још једна јака страна часова које сам посматрао. Фигуративно речено, ова 43 часа које смо посматрли у мају и јуну 2007. године представљају комбинацију искустава од скоро 1000 година наставе у средњим стручним школама. Наставници су показали велики број методолошких компетенција док су подучавали ученике интересантним темама уз помоћ нових метода, као и своје искуство у познавању различитих начина опхођења са ученицима. Они су били заиста прави васпитачи, који нису показали само познавање процеса учења, већ и способност да се јако добро опходе са ученицима на различитим нивоима. Наставници су, такође, показали разумевање за своје ученика, а у неколико случајева се видело да знају шта треба да ураде кад на часу дође до неких неочекиваних прекида, или када ученици имају емотивних потешкоћа.

Анекс 9: “Кооперативно наставничко саветовање” – дискусија о пробним наставним ситуацијама уз коришћење групне сарадње/синергије

Ослањајући се на искуство стечено током обука наставника у Србији, кооперативно наставничко саветовање ће бити структурирано у 5 фаза, рачунајући договоре на почетку и на крају, који подразумевају принципе саветовања, дискрецију и сагласност о томе ко ће бити модератор процеса.

Током прве фазе пробне наставне ситуације, група посматрача ће увек прва имати право да се осврне на лекцију која је извођена и објасни шта је група мислила пре него је почела са извођењем часа, шта је обављено као што је планирано, шта је било добро, а шта не.

У другој фази се одговара на изнете аргументе. Током ове фазе дозвољене су само позитивне повратне информације.

Током треће фазе ПНС, дају се коментари на извођење часа, али на формалнији начин и износе се примедбе које се односе на методичка и дидактичка запажања, која могу да буду забележена током извођења часа, уз коришћење Форме за праћење огледног часа или Модела паукове мреже. Важно је да наставници који ће изводити огледне часове имају довољно времена да одговоре на сва питања, посебно на негативна запажања.

У четвртој фази ће се разматрати различита решења за примећене слабости.

У петој фази наставници ће одлучити шта им од предложеног највише одговара и које решење ће прихватити и користити током извођења активне наставе.

Коначни договор ће бити јако важан за тим наставника из школе, зато што се у тој фази износе одређена обавезивања. “Покушаћу то и следећи пут ћу вас обавестити о резултатима.” Реченице попут ове јако су добар почетак и треба да их следе питања:

- Ко ће то да уради и са ким?
- Шта тачно желимо да урадимо?
- Како то желим да постигнем?
- Када и где ћу то да урадим?

Анекс 10: Модел паукове мреже – процена наставниковог извођења часа

